

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inzerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 18. junija 1897.

**Politiški oddelek.**

**Nemci v pravi luči.**

Nemški žolč zaradi jezikovnih naredeb se še ni potolažil. V Avstriji se pa prav ne upajo nastopiti, ker se s pravo pogumnostjo ne odlikujejo. Zato so pa porabili priložnost, ko je društvo „Alldeutscher Verband“ imelo zbor v Lipsiji, da so si dali duška svojim pristno nemškim težnjam. Na tem shodu se ni govorilo o avstrijskih Nemcih kot o podanikih tuje države, temveč kot o nemških naselnikih. Tu so se preočito pokazale velikonemške želje, naj se poruši meja, ki še loči Avstrijo od Nemčije.

Wolf, Funke in Schücker, znani kričači v dunajskem državnem zboru, so obžalovali, da ni nemški državni zbor ugovarjal jezikovnim naredbam in da nemški državni kancelar knez Hohenlohe ni napel vseh sil, da prisili Avstrijo do preklica jezikovnih naredeb. Seveda Wolfu na ljubo vsa nemška diplomacija ne bode porabljala vsega svojega vpliva, a znamenito je, da možje, ki so avstrijski državni poslanci, si upajo tako klicati tujo državo, naj se umeša v avstrijske notranje stvari.

Sedaj se je jasno pokazalo, kako je Rieger prav imel, ko je svaril pred razdelitvijo Češke po narodnostih. Če se napravi poseben nemški del dežele s posebno upravo, bode v tem delu se gojila v največji meri nemška iredenta. Že sedaj je po vsem Severnem Češkem silno razširjen iredentovski duh, kajti drugače bi možje Schönererjevega zaupanja ondu ne bili voljeni v državni zbor.

Besede, katere so se govorile v Lipsiji pa niso tako brez vsacega pomena. V njih so se izraž le misli velicega dela avstrijskega nemštva in baš v tem tiči vsa nevarnost. Se li more država v resnih časih zanašati na ljudi, ki bi najrajši videli, da avstrijske meje ne bi bilo več, da bi berolinski državni zbor odločeval tudi o avstrijskih stvareh in nemški državni kancelar zapovedoval velikemu delu Avstrije. Stvar je tem bolje pomisleka vredna, ker imajo naši nemški iredentovci več somišlje-

nikov v Nemčiji. Pomisliti je vsekako treba, da nemško prijateljstvo z našo državo je le začasno, in se utegnejo razmere premeniti.

Take razmere so plod tistega vladanja, ki je na Češkem odrivalo češki narod in povsod podpiralo Nemce. Prusofilsko gibanje na Severnem Češkem je že precej staro, a vlade niso imele časa, da bi na nje obračale svojo pozornost. Treba je bilo gledati, da se kje ne pojavi panslavizem. V tem, ko so gospodje stikali za namišljeno nevarnostjo, se je ugnezdila prava resna nevarnost. Kakor na Primorskem tako se tudi na Češkem ni nikdo zmenil, kaj da iredentovci delajo. Lepo mirno so lahko delali, nikdo jih ni motil.

Nadejamo se, da bodo sedaj gospodje na Dunaju spoznali, da nemška in italijanska iredenta niste le dve izmišljeni strašili, temveč se dejanski nahajati in naši državi že nevarni postajati. Največji uspeh nemške iredente bi bil, da doseže za sedaj preklic jezikovnih naredeb. S tem bi se polagoma znebili čeških uradnikov v nemških krajih, kateri seveda nočejo zatisniti očesa k vsemu nemškemu počenjanju.

Sedaj pa nastaje vprašanje, če morejo nemški liberalci še nadalje hoditi s Schönererjanci. S tem naravnost pokažejo vso plitvost svojega avstrijskega patrijotizma, s katerim so se še nedavno ponašali. Posebno se bi jim morala odrekati vsa vladna zmožnost, ako se zavezujejo s takimi ljudmi. Mi ne damo dosti na patrijotizem nemških liberalcev, a da so upali vedno hoditi z Schönererjem, pa vendar dvomimo. Če pa hočejo, tem bolje, si vsaj za zmiraj zapro pot do kacega vpliva na državne posle.

Pri taci razmerah je pa vsekako potreba, da se zedinijo dežele češke krone. Le v taki veliki skupini z mnogoštevilnim češkim življem bi mogli brzdati nakane nemških iredentovcev. Iz Prage bi ne dobili potuhe, kot so jo dosedaj od raznih stranij. Pred vsem se bode pa jim moralo vcepiti v glavo, da niso nič več nego drugi narodi.

Splošno bode treba na Severnem Češkem še dosti prememb. Uzroki sedanjemu razmerju so jako globoki, a



se nanjo ni obračalo nobene pozornosti. Prav z gotovostjo lahko rečemo, da je mnogo zagrešila že šola, kajti našli so se učitelji, ki so vcepljali nežni mladini prusofilstvo v srce. Minister Gautsch je bil dal odpraviti iz šolskih knjižnic več knjig, pisanih v velikonemškem duhu, a kaj je vse to pomagalo, če so se pa nauki dotičnih knjig z živo besedo v šoli razlagali.

Pa tudi nemškemu društvu se je vedno gledalo skozi prste. Mi nismo za omejevanje društvene svobode, a toliko pravice pa ima vendar država, da ne pusti, da bi se po društvi gojil naravnost jej nasprotna težnja, in se delovalo za sosedne države.

Če je zadnji jezikovni boj, le to dosegljivo, da je avstrijske Nemce pokazal v boljši luči, smemo biti Slovani zadovoljni.

### Politični pregled.

**Cesar in jezikovne naredbe.** Konservativni „Linzer Volksblatt“ poroča, da je pri vsprejemu načelnikov posameznih klubov desnice dejal cesar nasproti baronu Dipauli-ju: „Ko bi bil jaz tega mnenja, da morejo jezikovne naredbe le količkaj škodovati nemškemu narodu, bi jih ne bil nikoli izdal. Toda jaz vem, da so le pretveza za druge namene. Zato me veseli, da so se vsaj zastopniki katoliških, popolno nemških alpskih dežel pridružili večini“. Odločno je cesar obsodil s tem počenjanje Nemcev v zbornici. Poročilo navedenega lista se od nobene strani ne prereka in „Neue Freie Presse“ je polna jeze, kaže veliko nevoljo nad uspehom desnice tudi na Najvišjem mestu.

**Hrvatska.** — Sedanja vladajoča mažaronska stranka na Hrvatskem se jeze peni, da je opozicijska stranka dosegla pri zadnjih volitvah take uspehe. Vladni listi pred vsem povdarjajo, da so k uspehu opozicije največ pripomogli duhovni, ki so na nečuvven način rovali proti vladini stranki, tudi gredo na rovaš teh vsi izgredi. Hrvatski ban je šel tako daleč, da je izposloval pri cesarju, da je ta poklical zagrebskega nadškofa Posiloviča na odgovor. Pa Mažaroni niso dosegli zaželenega uspeha. Nadškof je bil pač pri cesarju, a od tega ni vsprejel kake graje, temveč obrazložil mu je le vse hrvatske razmere. Nadškof je prišel zadovoljen domov in ko je imel ob neki priliki več odličnih duhovnov okrog sebe, je dejal da, če tudi so morda v prostrani nadškofiji nekateri, ki v vsem ne zadoščajo zahtevam popolnosti, vendar moram reči, da smo na pravem tiru in dokler ostanemo na tem potu, se nam ni potreba ničesar bati. — Takoj po volitvah so vladni listi predstavljali uspeh opozicije za neznaten in brezpomemben. Drugače so pa sodili o zmagah opozicije vladni krogi v Pešti. Da bi nevoljo Madjarov v Pešti nekoliko omilili Mažaroni v Zagrebu, so se vrgli z veliko silo na opozicijo. Pred vsem so strastno pali po duhovnikih, kateri edini so krivi vseh izgredov pri volitvah in tudi vseh uspehov opozicije. Zlasti napadajo mažaronski listi biskupa Stroschmayerja. Veliko županstvo zagrebsko je izdalo na vse okrajne glavarje in županstva okrožnico, v kateri se naroča, naj zbirajo material zoper duhovne in naj natančno poročajo o posameznih slučajih kako so ti pri volitvah agitovali. Udani okrajni glavarji in župani bodo seveda poročevali o dogodkih se veliko zlagali. Na podlagi tega neresničnega materiala skušala bo potem mažaronska vlada razveljaviti nekaj opozicijskih mandatov.

**Belgija.** — V Belgiji ni splošne vojaške dolžnosti. Kdor ima denar, se lahko odkupi od vojaštva, oziroma si preskrbi namestnika. Umevno, da so nižji sloji jako nezadovoljni z vojaško postavo, ker le oni morajo služiti vojake.

Pojavlja se sploh čim bolj mnenje, da naj se uvede splošna vojaška dolžnost. Katoliška vlada, ki je prijateljica kapitalistov je proti temu. Vojaški krogi se pa potegujejo za splošno vojaško dolžnost, ker bi se s tem vojaška moč Belgije znatno pomnožila. Minolo nedeljo so napravili v Bruselju privrženci splošne vojaške dolžnosti demonstrativen obhod, katerega se je udeležilo 60.000 oseb. Javno mnenje zahteva pravične vojaške postave in zakonodajstvo se bo moralo prej ali slej temu ukloniti.

**Rusija in Avstrija.** — Stari lisjak Bismark je v nekem nemškem listu dal duška nevolji nad vspehom sestanka avstrijskega cesarja z ruskim carjem v Petrogradu, pri katerem sta se obe državi dogovorili za skupno operacijo. Dotični članek pravi, da ima Nemčija pravico zahtevati, naj se pojasni, kako se je premenilo razmerje mej Avstrijo in Rusijo. Upati je sicer, da se to ni zgodilo na stroške Nemčije, vendar se politične avtoritete v skrbeh, da se je tako zgodilo in imajo tehničnih vzrokov, zahtevati pojasnil. Seveda Bismark misli, da mora Avstrija Nemčijo za vsak korak vprašati; pozabil je pa na tajno spletkarjenje, katero je on sam svojedobno vodil z Rusijo napram Avstriji, k sreči vsled previdnosti in razsodnosti Rusije zastoj. Stari lisjak naj le ne bo v prevelikih skrbeh.

**Francija.** — Francoska zbornica ima drugače oster pravilnik nego naša avstrijska. Ko je pred kratkim minister za javna dela Turrel odgovarjal v zbornici, na neko interpelacijo so socialistični poslanci delali velik hrup. Socialist Gerault Richard je mej razpravo imenoval poslance policijske ovaduhe. Zbornica je zaradi tega sklenila izključiti tega poslanca za mesec dni. Predsednik je pozval izključenega poslanca, naj se pokori sklepu zbornice in naj zapusti dvorano. Ker se je Gerault branil, je predsednik prekinil sejo. Mej tem pa je prišel v zbornico oddelek osem vojakov, katerih vodja je položil roko na ramo poslanca Geraulta ter ga v ime postave pozval zapustiti zbornico. Poslanec je izjavil, da se umakne sili ter je zapustil v spremstvu vojakov zbornico, kričeč: Živela socialna revolucija.

**Rusija in Francija.** — Mnogo se je že pisalo o potovanju francoskega republikanskega predsednika Faureja v Petrograd. Kakor se zdaj poroča, je konečno določeno, da odide Faure iz Pariza dne 25. julija v Petrograd, kjer bo na Petrovem dvorcu gost ruskega carja. Pot v Petrograd bo šla po morju, kjer se bo v Cherbourgu predsednik ukrcal na ladjo. Ta sestanek dveh vladarjev ne bo brez političnega pomena in verjetno je, da Bismark oziroma Nemčija tudi z uspehi tega sestanka ne bo zadovoljna.

**Kreta.** — Ob ednem z mirovnimi pogajanjmi v Carigradu bi vevlasti tudi rade rešile kretske vprašanje. Za guvernerja na Kreti naj bi se imenoval Evropejec, toda državljani kake velesile, ki ni interesovana pri celem vprašanju. Uredila naj bi se domača vojska na otoku, ki bi skrbela za red, da bi mogli vojaki velesil zapustiti otok. Za uredbo te vojske bi se naj najelo posojilo, za katero bi jamčile velesile. Umevno je, da to ni všeč Grški, ki še vedno misli na Kreto, še manj Turški, ki se boji izgubiti na Kreti svojo oblast. Bil bi pa pač že skrajni čas, da se naredi mir na Kretu, kajti v sredini otoka vlada največji nered.

**Turška in Grška.** — Mirovna pogajanja se vrše najpočasneje. Nesrečna nejejinost mej vevlastmi je kriva vseh neuspehov. Turčija si ve izkoriščati to nejejinost in spletkari najvspešneje v svojo korist. Grška je že opetovano prosila velesile, da že skoro doženejo mir, ker turške čete kakor kobilice pustošijo najbogatejšo in najbolj rodovitno grško pokrajino, okupirano Tesalijo, doma v Grški pa uporniki delajo preglavico vladi. Glede vevlastij se poroča, da Angleška najbolj ostro nastopa proti Turčiji in je odločno proti temu, da bi Grška odstopila Turčiji kako ozemlje. Rusija je bolj prijenljiva